

Duurzaamheidsinformatie

Samenvatting

Geen duurzame beleggingsdoelstelling - artikel 8

Dit financiële product promoot ecologische of sociale kenmerken, maar heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling. Het Pensioenfonds ziet de pensioenregeling als Artikel 8: 'een product dat ESG promoot'. Daarnaast heeft het Pensioenfonds besloten te gaan rapporteren over de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren (zogenaamde Principle Adverse Impact indicatoren, PAI's).

Ecologische of sociale kenmerken van het financiële product

De thema's die belangrijk zijn voor onze deelnemers zijn voor ons ook het belangrijkste. Deze thema's krijgen dus prioriteit. Denk daarbij aan Gezondheid en welzijn (United Nations Sustainable Development Goal (SDG) 3) en Klimaat (SDG 7 en 13). Daarnaast zetten we ons als Pensioenfonds PostNL gericht in om een positief maatschappelijk rendement te realiseren en beleggen we alleen in ondernemingen die praktijken van een goed bestuur volgen.

Beleggingsstrategie

In de beleggingsstrategie zijn de uitgangspunten opgenomen die belangrijk zijn voor de beleggingsbeslissingen van Pensioenfonds PostNL, zoals risicotolerantie, rendement, en toekomstige behoeften aan liquiditeit.

Als Pensioenfonds PostNL willen we MVB-criteria expliciet meewegen in onze beleggingsbeslissingen. Daarvoor nemen we de volgende maatregelen: screening, uitsluiting, MVB-integratie, dialoog, stemrecht, positieve impact en class actions.

Aandeel beleggingen

Het Pensioenfonds herijkt periodiek (om de circa drie jaar) haar strategisch langetermijnbeleggingsbeleid met behulp van een zogenaamde ALM-studie. Hieruit volgt het gewenste rendements- en risicoprofiel van het Pensioenfonds, met inachtneming van duurzaamheidsrisico's. Het strategisch beleggingsbeleid dient vervolgens als uitgangspunt bij de vaststelling van het jaarlijkse beleggingsbeleid.

Het Pensioenfonds wenst de beleggingsportefeuille aan te laten sluiten bij het MVB-beleid. De invulling en daarmee de integratie van de ecologische en sociale kenmerken zijn per beleggingscategorie bepaald.

Monitoring ecologische of sociale kenmerken

Het Pensioenfonds ziet in de kwartaalrapportage van de fiduciair vermogensbeheerder en het MVB-jaarverslag toe op de vooruitgang en realisatie van de MVB-doelstellingen waaronder de ecologische en sociale kenmerken die het Pensioenfonds promoot.

Methodologieën

Het Pensioenfonds maakt gebruik van veel ESG-data waar meerdere methodologieën aan ten grondslag liggen. De belangrijkste methodologieën hebben betrekking op de het meten van duurzaamheidsfactoren en het duurzaamheidsprofiel van landen en bedrijven. Het duurzaamheidsprofiel van bedrijven brengt het Pensioenfonds in kaart met ESG-ratings en indicatoren die inzicht geven in de duurzaamheidsprestaties van landen en bedrijven (bijv. de broeikasgasemissies). Daarnaast voert het Pensioenfonds via de fiduciair vermogensbeheerder gestructureerd de dialoog.

Databronnen en -verwerking

Voor de beoordeling van de duurzaamheidsaspecten gebruikt het Pensioenfonds data van externe dataleveranciers. De data wordt door de fiduciair vermogensbeheerder verzameld in meerdere systemen.

Methodologische en databeperkingen

Extern aangeleverde ESG-data zijn voortdurend in ontwikkeling en in zekere mate subjectief. Het Pensioenfonds is zich hier van bewust en hanteert mede om deze reden meerdere databronnen en -leveranciers voor het beleggingsbeleid. Op deze manier blijft de afhankelijkheid en invloed beheerst en controle van toepassing. Om de gegevenskwaliteit te waarborgen, heeft het Pensioenfonds via de fiduciair vermogensbeheerder regelmatig contact met de externe leveranciers en vindt periodiek een evaluatie plaats, onder andere in de vorm van een selectietraject. In dit traject heeft datakwaliteit een belangrijke plek.

Due diligence

Voor de beheersing van duurzaamheidsrisico volgt het Pensioenfonds de volgende stappen 1) Risico-identificatie, 2) Risicobereidheid, 3) Risicobeoordeling, 4) Risicomitigatie en 5) Monitoring en Evaluatie.

Engagementbeleid

Het Pensioenfonds gaat in gesprek met bedrijven waar (potentiële) negatieve impacts zijn geïdentificeerd. In de dialoog speelt ook de strategie, de financiële prestaties en risico's en de kapitaalstructuur van de desbetreffende onderneming een rol. De engagementactiviteiten van het Pensioenfonds zijn uitbesteed aan de fiduciair vermogensmanager en de vermogensbeheerders.

Aangewezen referentiebenchmark

Niet van toepassing.

1. Geen duurzame beleggingsdoelstelling

Dit financiële product promoot ecologische of sociale kenmerken, maar heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling. Het Pensioenfonds ziet de pensioenregeling als Artikel 8: 'een product dat ESG promoot'.

Afstemming OESO-richtlijnen en Guiding Principles on Business and Human Rights van de United Nations (UNGP)

Het Pensioenfonds belegt in ondernemingen die praktijken van een goed bestuur volgen. Het Pensioenfonds onderschrijft de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights en stemt daar de beleggingen op af. Daarbij gebruikt het Pensioenfonds de OESO-richtlijnen voor institutionele beleggers als leidraad. Het Pensioenfonds verwacht eveneens van de fiduciaire vermogensbeheerder, ESG-dienstverleners en/of vermogensbeheerders, en van ondernemingen waarin wordt belegd dat zij conform deze internationale standaarden handelen en dit publiekelijk kenbaar maken.

Deze internationale richtlijnen zijn vertaald naar specifieke criteria waar de beleggingsportefeuille op wordt gescreend. Voor deze vertaling maakt het Pensioenfonds gebruik van een methodologie van MSCI ESG Research: MSCI ESG Controversies, oftewel de rode vlaggen. Dit zijn beleggingen die de UN Global Compact en OESO-richtlijnen schenden. Op termijn is het mogelijk dat de lat (door de markt of wetgever) hoger komt te liggen. Deze screening ondersteunt de identificatie van materiële duurzaamheidsrisico's en definieert de uitsluitingscriteria van het Pensioenfonds. De uitsluitingscriteria zijn later in deze sectie benoemd.

Integratie van ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

Het Pensioenfonds houdt in het beleggingsproces rekening met duurzaamheidsrisico's. We spreken van een duurzaamheidsrisico als milieu-, sociale en governance duurzaamheidsfactoren (zogenaamde Principle Adverse Impact indicatoren, PAI's) kunnen leiden tot financiële, reputatie- of operationele schade voor het Pensioenfonds of de maatschappij. Bij iedere stap, van de risicohouding en uitgangspunten tot monitoring en evaluatie, weegt het Pensioenfonds de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren mee. Hierbij wordt ook rekening gehouden met een mogelijk wezenlijk negatief effect op de waarde van de belegging. Daarnaast zijn er ook wettelijke vereisten op het gebied van duurzaamheid waar het Pensioenfonds aan dient te voldoen. Dit introduceert compliancerisico.

In de ESG due diligence van het Pensioenfonds wordt expliciet voor ieder materieel geïdentificeerd duurzaamheidsrisico de impact op het Pensioenfonds beoordeeld en een risicohouding bepaald. Als het risico niet past binnen de risicohouding worden beheersmaatregelen getroffen. Het duurzaamheidsrisico wordt gemonitord en getoetst aan de risicohouding. De inrichting van de risicobeheer van duurzaamheidsrisico wordt ook periodiek geëvalueerd. Ter verbetering van het risicobeheer worden doelen en maatregelen geformuleerd.

Geen ernstige afbreuk aan duurzame beleggingsdoelstellingen

Het Pensioenfonds hanteert de duurzaamheidsindicatoren ook in het beleggingsproces om bestaande of potentiële afbreuk aan de duurzaamheidsdoelstellingen te beoordelen. De

volgende duurzaamheidsindicatoren worden door het Pensioenfonds gebruikt en sluiten aan bij de ecologische en sociale kenmerken van de beleggingsportefeuille:

De ecologische duurzaamheidsindicatoren (PAI) zijn:

- Broeikasgasemissies (BKG) - voor de evaluatie en bijsturing van de beleggingsportefeuille om de klimaatdoelstellingen te realiseren;
- Koolstofvoetafdruk - idem;
- BKG-intensiteit - idem;
- Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen - voor de beheersing van klimaatrisico in de beleggingsportefeuille;
- Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten - idem;
- Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie - idem (klimaatdoelstelling en -risico);
- Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissie-reductie - idem (klimaatdoelstelling en -risico);
- Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden - belangrijke relatie met klimaat;

Daarnaast kiest het Pensioenfonds ervoor niet te beleggen in ondernemingen die niet passen bij onze MVB-uitgangspunten. Het gaat daarbij om ondernemingen die:

- de productie, toelevering, distributie en/of verkoop verzorgen van controversiële wapens op basis van de Controversial Weapons Radar (CWR): Anti-persoonsmijnen (Ottawa Treaty), Nucleaire wapens, Biologische wapens (Biological and Toxic Weapons Convention), Chemische wapens (Chemical Weapons Convention), Clusterwapens (Convention on Cluster Munitions), Verarmd uraniummunitie, en Witte fosfor;
- 30% of meer van hun omzet halen uit de winning van (thermische) kolen (mijnbouwbedrijven);
- 30% of meer van hun olieproductie halen uit teerzanden (oliebedrijven);
- 5% of meer van de omzet uit tabak en tabak gerelateerde producten behalen (tabaksproducenten);
- de UN Global Compact principes schenden. Bijvoorbeeld bedrijven die de mensen- of arbeidsrechten op grove wijze schenden, ernstige milieuschade veroorzaken of betrokken zijn bij ernstige fraude.

Ook beleggen we niet in bepaalde landen en/of bedrijven in bepaalde landen waarvoor een wettelijk handelsembargo geldt. Bijvoorbeeld afgekondigd door de EU (EU Sanctielijst) of de VN (VN Veiligheidsraad Sanctielijst). Dit type uitsluiting passen we voornamelijk toe bij staatsobligaties van opkomende landen.

De sociale duurzaamheidsindicatoren (PAI) zijn:

- Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO);
- Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen - gerelateerd aan bovenstaande indicator;

- Genderdiversiteit van het bestuur van de bedrijven waar het Pensioenfonds in belegt.
- Aantal geconstateerde gevallen van ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen.

De methodologieën en parameters die worden gebruikt in de monitoring en het beleggingsproces zijn verderop beschreven in dit document.

2. Ecologische of sociale kenmerken van het financiële product

Pensioenfonds PostNL voert een pensioenregeling uit die belangrijke ecologische en/of sociale kenmerken heeft. Wij beschikken over een MVB-beleggingsbeleid waarmee we de (potentiële) negatieve gevolgen van ons handelen op de samenleving en het milieu in kaart brengen. En hoe we met die gevolgen moeten omgaan. Maar ook hoe we ze kunnen voorkomen.

Daarbij zijn de thema's die belangrijk zijn voor onze deelnemers voor ons ook het belangrijkste. Deze thema's krijgen dus prioriteit. Denk daarbij aan Gezondheid en welzijn (United Nations Sustainable Development Goal (SDG) 3) en Klimaat (SDG 7 en 13). Daarnaast zetten we ons als Pensioenfonds PostNL gericht in om een positief maatschappelijk rendement te realiseren.

Gezondheid en Welzijn.

Gezondheid en Welzijn in de breedste zin promoten en ondersteunen. Dit sluit aan bij het derde doel voor houdbare ontwikkeling zoals benoemd door de United Nations (SDG 3): "Zorgen voor een gezond leven en bevorderen van welzijn voor iedereen op alle leeftijden".

Klimaat.

Klimaatverandering vormt voor onze maatschappij wereldwijd een ongekende uitdaging. Wetenschappelijk staat vrijwel vast dat de klimaatverandering komt door de groeiende hoeveelheid broeikasgassen in de atmosfeer van de aarde. En dat dit komt door menselijk handelen. Hierdoor ontstaan negatieve maatschappelijke effecten, die we steeds vaker ook als beleggingsrisico's zien.

Goed bestuur

Het Pensioenfonds belegt daarnaast in ondernemingen die praktijken van een goed bestuur volgen. Dit is in de vorige sectie nader toegelicht.

3. Beleggingsstrategie

In de beleggingsstrategie zijn de uitgangspunten opgenomen die belangrijk zijn voor de beleggingsbeslissingen van Pensioenfonds PostNL, zoals risicotolerantie, rendement, en toekomstige behoeften aan liquiditeit.

Als Pensioenfonds PostNL willen we MVB-criteria expliciet meewegen in onze beleggingsbeslissingen. Daarom passen we 'Best in class beleid' toe waar dit mogelijk en van toegevoegde waarde is. Hiermee proberen we om alleen te beleggen in ondernemingen die goed scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Om de United Nations doelstelling op het gebied van gezondheid en welzijn (SDG 3) te ondersteunen, kijken wij bij Pensioenfonds PostNL vooral naar de lange termijn. Welke krachten veroorzaken de structurele verschuivingen in de maatschappij? Met name de sociodemografische veranderingen, samen met overgang naar een duurzame samenleving, zijn daarbij erg belangrijk. Dit kunnen wij met ons beleggingsbeleid goed ondersteunen.

Als we het hebben over sociodemografische veranderingen, hebben we het bijvoorbeeld over de groei en de vergrijzing van de wereldbevolking. Maar ook over een wereldwijde trek naar de steden. En een sterk groeiende middenklasse in China en andere opkomende landen zoals India.

Deze veranderingen leiden tot andere en nieuwe behoeften van consumenten en vereisen nieuwe oplossingen. Wij richten ons daarom op investeringen die een bijdrage leveren aan het reduceren van kosten in de gezondheidssector. Bijvoorbeeld door de toename van het aantal behandelingen mogelijk te maken. Of, met andere woorden, om meer patiënten te kunnen helpen. We willen bijdragen om de toegang tot de gezondheidszorg in ontwikkelingslanden te verbeteren. En zodoende de levensverwachting helpen verhogen en de kwaliteit van leven verbeteren. Als we het breed zien, investeren we daarom in:

- Duurzame voedselvoorziening;
- Schoon water;
- Duurzaam gezond leven.

In de tabaksindustrie haalden wij in het verleden goede rendementen. Maar tabak levert geen enkele positieve bijdrage aan mens en maatschappij. Het is schadelijk vanaf de eerste sigaret en kan gemist worden. Daarom sluiten we tegenwoordig de categorie tabak volledig uit bij onze investeringen. De dialoog aangaan met de tabaksindustrie heeft in dit geval geen enkel effect. Er zijn meerdere redenen om niet meer te investeren in tabak:

- Roken en andere vormen van tabaksgebruik zijn schadelijk voor de gezondheid;
- De kosten voor gezondheidszorg als gevolg van tabaksinname zijn aantoonbaar hoog;
- Tabak is verslavend;
- De arbeidsomstandigheden op tabaksplantages zijn vaak slecht. Er is sprake van kinderarbeid en tabaksvergiftiging;
- De wijze waarop tabaksproducenten hun producten in de markt zetten is niet ethisch.

Ook het thema klimaat nemen wij mee in onze beleggingsbeslissingen en risicobeheersing. Dat doen we in de eerste plaats door het meten van onze CO₂-voetafdruk. Hier koppelen we vervolgens een doelstelling aan om die voetafdruk zo klein mogelijk te laten zijn.

Daarnaast willen we als pensioenfonds PostNL met ondernemingen de dialoog aangaan. Dit noemen we “engagement initiatieven”. Dat doen we echter het liefst in internationale samenwerkingsverbanden of via onze vermogensbeheerders. Als individuele belegger is de kans op resultaat klein.

Ten slotte willen we graag kapitaal verschaffen aan ondernemingen en/of projecten die in staat zijn om efficiënter met grondstoffen om te gaan, bijvoorbeeld. Of ondernemingen die een overstap naar duurzame energie maken, of nieuwe producten en diensten bieden. Denk

daarbij aan groene obligaties of beleggingen in duurzame infrastructuur zoals windmolens en zonnecellen, etc.

Maatregelen

Om te voldoen aan deze strategie nemen we de volgende maatregelen:

1. Screening

Een belangrijk uitgangspunt voor ons is dat alle ondernemingen waarin we beleggen, zich gedragen volgens de Global Compact Principles (UNGCP). Dan gaat het over mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en corruptie. Deze regels zijn opgesteld door de Verenigde Naties (UN). Als ondernemingen deze principes volgen, leven ze, binnen hun eigen invloedssfeer, een aantal kernwaarden na op het gebied van mensen- en arbeidsrechten, milieu en anticorruptie. Constateren we dat er in één van onze (sub)portefeuilles direct belegd wordt in ondernemingen die handelen in strijd met deze principes? Dan gaan we met deze bedrijven in dialoog.

2. Uitsluiting

We sluiten bedrijven uit die teveel CO₂-uitstoten. Ook sluiten we bedrijven en/of landen uit die betrokken zijn bij ernstige schendingen van de mensenrechten. Zie voor meer informatie de vraag verderop: Sluiten wij bepaalde beleggingen uit?;

3. MVB-Integratie

We beoordelen externe vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen. Hoe krijgen Gezondheid en welzijn en Klimaat vorm in hun (en dus ook ons) beleggingsproces?

4. Dialoog

We voeren de dialoog om de klimaatverandering onder de aandacht te brengen en de algemene standaarden binnen een bedrijfstak of keten te verbeteren. Voor sommige dialogen werken we samen met andere nationale en internationale partijen (bijvoorbeeld Platform Living Wage Financials).

5. Stemrecht

We oefenen ons stemrecht uit om aan te geven wat wij vinden van de manier waarop ondernemingen in hun portefeuilles met MVB-kwesties omgaan. Daarbij ligt onze focus op Gezondheid en welzijn en Klimaat).

6. Positieve impact

We willen niet alleen schade vermijden, maar vooral ook beleggen in positieve oplossingen. We kiezen er daarom voor om met behulp van thematische beleggingen specifieke accenten te leggen. Thematische beleggingen moeten aan de volgende criteria voldoen:

- De belegging draagt bij aan verdere verduurzaming van de portefeuille;
- De belegging levert een positieve bijdrage aan Gezondheid en Welzijn of Klimaat;

- De positieve impact van de belegging is meetbaar;
- De belegging resulteert niet in een verslechtering van het risico/rendementsprofiel; en
- De belegging past binnen de risicokarakteristieken van Pensioenfonds PostNL.

7. Class Actions

We willen graag een actief aandeelhouder zijn. Daarom kiezen we ervoor om samen met andere beleggers in actie te komen bij (vermoeden van) wanbestuur door bedrijven. Bijvoorbeeld bij fraude, corruptie en omkoping. We laten ons dan bijstaan door partijen die gespecialiseerd zijn in zogenaamde class actions. Dit zijn collectieve rechtszaken of massaschadeclaims. Deze partijen spannen namens een collectief van beleggers op een no cure - no pay basis rechtszaken aan tegen bedrijven. Dat doen ze wanneer er duidelijke aanwijzingen zijn dat er financiële schade is geleden door wanbestuur.

Praktijken van goed bestuur

Het Pensioenfonds belegt in ondernemingen die praktijken van een goed bestuur volgen. Het Pensioenfonds onderschrijft de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Daarbij gebruikt het Pensioenfonds de OESO-richtlijnen voor institutionele beleggers als leidraad. Dit betekent dat het Pensioenfonds verwacht van de ondernemingen waarin het Pensioenfonds belegt dat zij conform internationale standaarden handelen en dit publiekelijk kenbaar maken. De beleggingsportefeuille wordt op eventuele schendingen gescreend. Voor deze screening maakt het Pensioenfonds gebruik van de screening op controversiële activiteiten (zogenaamde ‘red flags’) van dataleverancier MSCI ESG Research. Deze screening kijkt naar factoren die onder andere gerelateerd zijn aan controversies rondom managementstructuren, betrekkingen met werknemers, beloning van het betrokken personeel en naleving van de belastingwetgeving.

4. Aandeel beleggingen

Het Pensioenfonds herijkt periodiek (om de circa drie jaar) haar strategisch langetermijnbeleggingsbeleid met behulp van een zogenaamde ALM-studie. Hieruit volgt het gewenste rendements- en risicoprofiel van het Pensioenfonds, met inachtneming van duurzaamheidsrisico's. Het strategisch beleggingsbeleid dient vervolgens als uitgangspunt bij de vaststelling van het jaarlijkse beleggingsbeleid.

Het Pensioenfonds streeft een gediversifieerde beleggingsportefeuille na, waarin diverse beleggingscategorieën en economische sectoren zijn vertegenwoordigd, en die aansluit bij het MVB-beleid. Er kan een focus liggen binnen sectoren op bedrijven met goede MSCI ESG Research ESG-ratings (zogenaamde ‘best-in-class’). Per beleggingscategorie wordt de invulling van verantwoord beleggen bepaald, inclusief de integratie van de ecologische en sociale kenmerken. Dit is mede afhankelijk van de implementatiemogelijkheden. Bij deze afweging wordt ook bepaald of belegd wordt in entiteiten via een directe blootstelling, een mandaat, of via een indirect blootstelling, een beleggingsfonds of andere beleggingsoplossing.

5. Monitoring ecologische of sociale kenmerken

Het Pensioenfonds ziet in de kwartaalrapportage van de fiduciair vermogensbeheerder en het MVB-jaarverslag toe op de vooruitgang en realisatie van de MVB-doelstellingen waaronder de ecologische en sociale kenmerken die het Pensioenfonds promoot.

1. Het duurzaamheidsprofiel van de beleggingen is inzichtelijk aan de hand van de MSCI ESG Research ESG-ratings. Per rating (AAA t/m CCC) is de allocatie weergegeven ten opzichte van de benchmark. Daarnaast vindt een screening plaats op de beleggingen met een negatieve maatschappelijke impact. Een overzicht van de PAI is weergegeven in de volgende sectie. In dit MVB-beleid en in de toelichting op het risicobeheer van duurzaamheidsrisico is nader invulling gegeven welke beleggingen onder deze definitie vallen.
2. Beoogde verlaging van de broeikasgasuitstoot van de beleggingen van het Pensioenfonds in lijn met de EU Paris Aligned Benchmark.
3. De bijdrage die het Pensioenfonds levert aan de Sustainable Development Goals wordt ieder jaar in het MVB-jaarverslag vergeleken met de SDG-bijdrage van de benchmark.

De monitoring van de duurzaamheidsindicatoren en -risico's vindt in de basis plaats conform het risicobeheer van duurzaamheidsrisico. Het Pensioenfonds identificeert duurzaamheidsrisico's, beoordeelt de materialiteit, bepaalt de risicohouding voor deze risico's en toetst in een periodieke monitoring of de risico's binnen de risicohouding blijven. Hierbij kan gedacht worden aan de naleving van uitsluitingsbeleid en blootstelling naar klimaatrisico's waarover op kwartaal- of jaarbasis wordt gerapporteerd via reguliere rapportages of het MVB jaarverslag. Voor een aantal duurzaamheidsrisico's zijn specifieke risico-indicatoren bepaald. In het MVB-beleid is een toelichting op het risicobeheer van duurzaamheidsrisico opgenomen, inclusief de onderscheiden materiële risico's en risico-indicatoren.

In het MVB-jaarverslag van het fonds wordt verantwoording afgelegd over de wijze waarop is gestemd door het fonds. Daarbij is de ambitie om ook te rapporteren op welke aspecten de stemmingen betrekken hadden (milieu, sociale aspecten of governance). Ook geeft het fonds (conform SRD II) een toelichting op de belangrijkste stemmingen. In dit verslag wordt ook verantwoording afgelegd over de naleving van het landenbeleid en de engagementactiviteiten. Het Pensioenfonds streeft ernaar om de rapportage over engagement de komende jaren te verbeteren.

Het bestuur heeft de verantwoordelijkheid voor het vaststellen van het MVB-beleid en de uitvoering hiervan. Gezien de ambities van het fonds heeft de voorzitter van de beleggingscommissie, tevens bestuurslid, de verantwoordelijkheid gekregen om de voortgang hiervan te bewaken. Het bestuur zal de implementatie monitoren en bijsturen indien gewenst. Diverse commissies waaronder de beleggingscommissie ondersteunen het bestuur in de uitvoering.

De beleggingscommissie adviseert het bestuur over het MVB-beleid en controleert of het MVB-beleid aansluit bij de MVB ambitie en de doelstelling van het Pensioenfonds. De beleggingscommissie adviseert daarnaast wie dat beleid het beste kan uitvoeren. Een vermogensbeheerder voert het MVB-beleid uit. De beleggingscommissie monitort of deze beheerder zich houdt aan de afspraken en houdt in de gaten welke resultaten er geboekt worden. Hiervoor is een aantal key performance indicatoren (KPI's) benoemd (met aanvangsjaar 2021). Daarnaast geeft de beleggingscommissie in de monitoring aandacht aan de geselecteerde thema's en de ESG-integratie bij de externe vermogensbeheerders.

6. Methodologieën

Het Pensioenfonds maakt gebruik van veel ESG-data waar meerdere methodologieën aan ten grondslag liggen. De belangrijkste methodologieën hebben betrekking op de het meten van duurzaamheidsfactoren en het duurzaamheidsprofiel van bedrijven. Het duurzaamheidsprofiel van bedrijven brengt het Pensioenfonds in kaart met ESG-ratings, klimaatdata en SDG-scores. Daarnaast voert het Pensioenfonds via de fiduciair vermogensbeheerder gestructureerd de dialoog.

Duurzaamheidsfactoren

De economische activiteiten van de bedrijven in de beleggingsportefeuille hebben mogelijkheid een ongunstig effect op duurzaamheidsfactoren (zogenaamde Principle Adverse Impact indicatoren, PAI's). In onderstaande tabel staan de belangrijkste indicatoren voor het Pensioenfonds inclusief de koppeling met de gebruikte parameter. Alle indicatoren worden gemonitord in de periodieke rapportage van het Pensioenfonds.

	Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter
Ecologisch	Broeikasgasemissies (BKG)	Scope 1, 2, 3 en totaal
	Koolstofvoetafdruk	Koolstofvoetafdruk
	BKG-intensiteit	BKG-intensiteit van ondernemingen waarin is belegd
	Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten	Energieverbruik in GWh per miljoen euro aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten
	Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel beleggingen in ondernemingen die actief zijn in de sector fossiele brandstoffen
	Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel verbruik van niet-hernieuwbare energie en opwekking van niet-hernieuwbare energie van ondernemingen waarin is belegd, uit niet-hernieuwbare energiebronnen, ten opzichte van hernieuwbare energiebronnen, uitgedrukt als percentage van de totale energiebronnen
	Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissie-reductie	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie die aansluiting bij de Overeenkomst van Parijs beogen
	Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel beleggingen in ondernemingen met vestigingen/activiteiten in of bij biodiversiteitsgevoelige gebieden wanneer de activiteiten van die ondernemingen negatieve gevolgen voor die gebieden hebben
Sociaal	Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen
	Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder een beleid voor het monitoren van de naleving

monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen of zonder regelingen voor de afhandeling van klachten waarmee schendingen van die VN-beginselen of OESO-richtsnoeren kunnen worden aangepakt
Genderdiversiteit van het bestuur van de bedrijven waar het Pensioenfonds in belegt	Gemiddelde verhouding tussen aantal vrouwelijke en mannelijke leden in de raad van bestuur van ondernemingen waarin is belegt, uitgedrukt als percentage van alle leden in de raad van bestuur
Aantal geconstateerde gevallen van ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen	Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegt, op basis van een gewogen gemiddelde

MSCI ESG Research ESG-ratings

De ESG-rating is een systematiek waarbij een ESG Research provider (in dit geval MSCI ESG Research) bedrijven beoordeelt op hun ESG-beleid en uitvoering en hier een score ('rating') voor geeft.

De analisten van MSCI beoordelen data (jaarverslagen en andere publicaties, overheden, NGO's, media etc.) op het vlak van ESG van c. 7000 bedrijven en van de GICS-sectoren. Bedrijven krijgen een rating lopend van AAA tot CCC op relatieve basis van de prestaties in de sector waarin de onderneming actief is. De onderwerpen waarna wordt gekeken zijn (samengevat):

Milieu

1. Klimaatverandering (CO2 emissie, product CO2 profiel, klimaatgevoeligheid, klimaatfinanciering);
2. Natuurlijke bronnen (water, biodiversiteit en landgebruik, ruwe grondstoffendelving)
3. Vervuiling en afval (giftige emissies en afval, verpakkingsmateriaal en afval, elektronisch afval);
4. Milieukansen (clean tech, groene gebouwen, hernieuwbare energie);

Sociaal

5. Menselijk kapitaal (personeelsbeleid, gezondheid en veiligheid, personeelsontwikkeling, arbeidsomstandigheden in de supply chain);
6. Productaansprakelijkheid (veiligheid en kwaliteit, chemische veiligheid, financiële producten, privacy en dataveiligheid);
7. Stakeholder opposition (controversial sourcing);
8. Sociale kansen (toegang tot communicatie, financiering, gezondheidszorg, voeding);

Governance

9. Corporate governance (managementstructuur, beloning, eigenaarschap, accounting);
10. Ondernemingsgedrag (ethiek, belastingtransparantie, corruptie, anti-marktwerking, stabiliteit van de financiële sector).

Voor iedere sector wordt bepaald welke van bovenstaande onderwerpen relevant zijn. De governance is altijd van toepassing. Hierna worden de wegingen bepaald. Ieder relevant onderdeel krijgt een weging in de range van 5% tot 30%. De weging hangt af van de mate waarin een sector bijdraagt aan een onderwerp in verhouding tot andere sectoren (grote bijdrage is een grote weging) en de verwachte periode dat het risico of de kans materialiseert (korte termijn = grote weging). Een hoge impact op de korte termijn weegt ongeveer drie keer zwaarder dan een lage impact op lange termijn.

Om te beoordelen of een onderneming een ESG-risico goed beheerst kijkt MSCI over welke beheersingsmaatregelen de onderneming beschikt en welke blootstelling er is. Van een onderneming dat veel blootstelling aan een risico heeft worden sterke beheersingsmaatregelen verwacht. De risico's worden per sector bepaald; de exposure per onderneming wordt bepaald op basis van product of dienst, locatie, uitbesteding, etc. De beheersingsmaatregelen zijn bedrijfsspecifiek, waarbij incidenten in de afgelopen drie jaar worden meegewogen in het oordeel.

De uiteindelijke rating wordt gegeven per GICS sub-industrie. De hierboven genoemde onderwerpen en de weging van onderwerpen per sector wordt jaarlijks herzien. Bedrijven krijgen de mogelijkheid om feitelijke onjuistheden te corrigeren en mogen altijd hun rapport inzien. Bij nieuwe informatie wordt een rapport op weekbasis aangepast, met minimaal jaarlijks een volledige review.

Best-in-class

Met een best-in-class aanpak selecteert het Pensioenfonds bedrijven op basis van 'ESG ratings'. De ESG-rating is een relatieve score waarbij bedrijven worden vergeleken binnen de sector waarin de onderneming actief is. De rating geeft een oordeel over de onderneming op de onderdelen E, S en G waarbij de wegingen afhankelijk zijn van de activiteiten van de onderneming. De rating is voor een groot deel vooruitkijkend omdat er niet alleen wordt gekeken naar misstanden in het verleden wordt gekeken, maar vooral naar de huidige risico's en de risicobeheersing.

Door deze relatieve aanpak is het mogelijk om MVB-indices te maken die sectorneutraal op basis van ratings bedrijven opnemen of uitsluiten. Hierdoor wordt voorkomen dat de tracking error (de afwijking versus de reguliere benchmark) te hoog wordt. Het Pensioenfonds implementeert deze indices middels passief beheer.

Positieve impact

Via een thematische beleggingsportefeuille belegt het Pensioenfonds in ondernemingen die bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelstelling (SDG's) gerelateerd aan Gezondheid en Welzijn en klimaat.

De bijdrage kan worden gerealiseerd door meer te beleggen in bedrijven die een positieve bijdrage leveren en minder te beleggen in bedrijven die een negatieve bijdrage leveren aan deze SDG's. In de implementatie maakt het Pensioenfonds gebruik van de Sustainable Impact Metrics van MSCI ESG Research. Dit instrument onderscheidt zich van best-in-class beleggen doordat er gericht accenten worden aangebracht naar de SDG's. Best-in-class richt zich meer op bedrijven die goed scoren op ESG-factoren in het algemeen.

Klimaatdoelstelling

De klimaatdoelstelling van het Pensioenfonds is een beleggingsportefeuille CO₂-voetafdruk in lijn met de 'EU Paris Aligned' benchmark, wat betekent dat de emissie jaarlijks ongeveer 7% moet dalen nadat de gemiddelde emissies in het eerste jaar al 50% beneden die van de benchmark lagen. De CO₂-voetafdruk (scope 1 en 2) is gebaseerd op het economisch belang in de onderneming als zij deze CO₂-data rapporteren en is gewogen naar de Enterprise Value van de ondernemingen in de portefeuille. Het Pensioenfonds past vooraf geen standaardmethodologie toe om de voetafdruk te verlagen. Dit wordt per beleggingscategorie bepaald.

Engagement

De voortgang van de dialoog, die het Pensioenfonds via de fiduciair vermogensbeheerder en zijn vermogensbeheerders voert, is inzichtelijk aan de hand van vier mijlpalen:

- 1) De onderneming is geïnformeerd over de doelstelling van de dialoog;
- 2) De onderneming bevestigt het verzoek;
- 3) De onderneming onderschrijft de verbeterdoelstellingen;
- 4) De onderneming toont bewijs van de verbeteringen.

De uitgangspunten en het engagementbeleid staat beschreven in de sectie Engagementbeleid.

6. Databronnen en -verwerking

Voor de beoordeling van de duurzaamheidsaspecten gebruikt het Pensioenfonds data van externe dataleveranciers. Deze externe dataleveranciers zijn:

- 1) Institutional Shareholder Services (ISS) voor klimaatdata, Sustainable Development Goals-data en stemadviezen, en;
- 2) MSCI ESG Research voor ESG-ratings, EU Taxonomie data, data voor de duurzaamheidsfactoren en de screening van uitsluitingen ('product involvement data', controversies en Global Compact-data).

De data wordt door de fiduciair vermogensbeheerder verzameld in meerdere systemen waaronder FactSet, PowerBI, Tableau en compliancesystemen waaronder Thinkfolio.

7) Methodologische en databeperkingen

Extern aangeleverde ESG-data zijn voortdurend in ontwikkeling en in zekere mate subjectief. Het Pensioenfonds is zich hier van bewust en hanteert mede om deze reden meerdere databronnen en -leveranciers voor het beleggingsbeleid. Op deze manier blijft de afhankelijkheid en invloed beheerst en controle van toepassing.

Om de gegevenskwaliteit te waarborgen, heeft het Pensioenfonds via de fiduciair vermogensbeheerder regelmatig contact met de externe leveranciers en vindt periodiek een evaluatie plaats, onder andere in de vorm van een selectietraject. In dit traject heeft datakwaliteit een belangrijke plek.

Algemene beperkingen van ESG-data omvatten, maar zijn niet beperkt tot, onderstaand overzicht:

1. **Inconsistenties.** In een ideale wereld liggen de beoordelingen van dataleveranciers redelijk op één lijn. We zien echter grote discrepanties in een vergelijking. Het is wenselijk dat deze data op een gegeven moment consistent wordt.
2. **Verkeerde data.** Het is mogelijk dat data van externe leveranciers afwijkt van de feitelijke publiekelijk toegankelijke informatie van een bedrijf. Dit leidt tot engagement (door de onderneming of andere belanghebbende) met de dataleverancier om de datakwaliteit te corrigeren en te verbeteren.
3. **Beperkte dekking.** Dataleveranciers beoordelen niet alle bedrijven. In de selectie van een dataleverancier is de dekking een aandachtspunt. Over het algemeen beschikt het Pensioenfonds over dataleveranciers met een grote dekking.
4. **Bias door marktkapitalisatie.** Bedrijven met een grotere marktkapitalisatie beschikken over meer middelen en capaciteit om uitgebreider te rapporteren dan kleine en middelgrote ondernemingen. Om deze reden hebben bedrijven met een grotere marktkapitalisatie vaker een hogere ESG-rating.
5. **Aannames van modellen.** Kleine aanpassingen in aannames kunnen tot zeer verschillende uitkomsten leiden in ESG-data. Een benadering van de CO₂-uitstoot van een onderneming (omdat deze informatie niet bekend is) aan de hand van de CO₂-uitstoot van een andere onderneming in dezelfde sector en gecorrigeerd voor de omzet kan substantieel afwijken van de werkelijke uitstoot.
6. **Ontbrekende data.** Niet alle ondernemingen publiceren informatie of verstrekken informatie aan dataleveranciers. Het is ook mogelijk dat ondernemingen wel de relevante informatie rapporteren, maar dit wordt niet gevonden door de dataleveranciers.
7. **Terugkijkend.** De meeste ESG-data zijn terugkijkend. Deze data is niet direct een weerspiegeling van de ambities en doelstellingen van een onderneming.

8. Due diligence

Voor de beheersing van duurzaamheidsrisico, inclusief de ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren, volgt het Pensioenfonds de risicomangementcyclus. Deze cyclus staat uitgebreid beschreven in het MVB-beleid. In de kern worden in de cyclus de volgende stappen doorlopen:

1. **Risico-identificatie:** Bij de risico-identificatie bepaalt het Pensioenfonds wat de grootste duurzaamheidsrisico's zijn.
2. **Risicobereidheid:** De risicobereidheid is een weergave van hoeveel duurzaamheidsrisico het Pensioenfonds wil lopen en kan dragen. Bij identificatie van een nieuw materieel duurzaamheidsrisico wordt een risicobereidheid bepaald.
1. **Risicobeoordeling:** Voor ieder materieel risico wordt een indicator bepaald die begrijpelijk, toetsbaar en effectief is. Deze meting wordt getoetst aan de norm. De norm is een meetbare reflectie van de risicohouding.
2. **Risicomitigatie:** Op het moment dat het bruto risico van een duurzaamheidsrisico niet past binnen de risicohouding van dit risico zijn er twee mogelijkheden om het risico te beheersen: 1) het verlagen van de blootstelling en 2) mitigeren van het risico in de implementatie.
3. **Monitoring en Evaluatie:** Het Pensioenfonds monitort de duurzaamheidsrisico's aan de hand van diverse rapportages met daarin (key) risico indicatoren per duurzaamheidsrisico (KRI).

9. Engagementbeleid

Het Pensioenfonds gaat in gesprek met bedrijven waar (potentiële) negatieve impacts zijn geïdentificeerd. In de dialoog speelt ook de strategie, de financiële prestaties en risico's en de kapitaalstructuur van de desbetreffende onderneming een rol. Deze onderwerpen zijn veelal governance gerelateerd en dragen bij aan langetermijnwaardecreatie maar hebben geen directe samenhang met negatieve impacts op milieu en klimaat of sociale aspecten.

Engagement op basis van negatieve impact bevat de volgende doelstellingen:

- De negatieve impact moet worden beëindigd;
- De onderneming moet zorgen voor herstel en/of verhaal voor benadeelden;
- De onderneming moet voldoende maatregelen nemen om toekomstige incidenten te voorkomen;
- De onderneming moet transparant zijn over de genomen maatregelen;
- Daarbij richten het fonds zich in het bijzonder op ESG-onderwerpen:
  - Waar het Pensioenfonds in belegt;
  - Die financieel materieel zijn (omvang positie en risico);
  - De meest ernstige negatieve impact voor samenleving en milieu veroorzaken; en,
  - Voor onze deelnemers van belang zijn (Klimaat en Arbeid).

De engagementactiviteiten van het Pensioenfonds zijn uitbesteed aan de fiduciair vermogensmanager en de vermogensbeheerders. Zij voeren primair de dialoog met ondernemingen - waarbij indien nodig wordt samengewerkt met andere aandeelhouders - indien zij zich aansluiten bij de thema's van het Pensioenfonds (Gezondheid en Welzijn en Klimaat).

Als er een dialoog wordt gestart met een onderneming worden tijdgebonden afspraken gemaakt en wordt de voortgang gemonitord. Afhankelijk van de aard van de dialoog duurt deze circa drie tot vijf jaar. Het engagementtraject wordt als succesvol beoordeeld als alle tijdgebonden doelen bereikt zijn.

Wanneer ondernemingen niet binnen de vooraf gestelde termijn naar tevredenheid reageren kan worden besloten om op de aandeelhoudersvergadering te stemmen tegen het management of voor aandeelhoudersresoluties. In uitzonderlijke gevallen waar het maatschappelijke of financiële risico te groot is kan worden besloten om afscheid te nemen van de belegging (uitsluiting). Doordat het Pensioenfonds reeds uitsluitingen op de UN Global Compact Fail toepast en belegt conform een 'best in class' beleid, is het mogelijk dat de positie al wordt afgebouwd voordat de dialoog is afgerond.

In het MVB-jaarverslag wordt jaarlijks verantwoording afgelegd over engagementactiviteiten. Het Pensioenfonds streeft ernaar om de rapportage over engagement de komende jaren te verbeteren.

10. Aangewezen referentiebenchmark

Niet van toepassing.